

Bin Bir Kuyu

Nureddin Yıldız'ın 17.05.2020 tarihli (397.) Hayat Rehberi dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Aziz mümin kardeşlerim,

Bugün itibariyle Türkiye'de 356.000 erkek çocuğun adı Yusuf'tur. Bu istatistikten bir sene sonra merak edip bakanlar bu sayıyı belki 400.000 olarak görecekler.

Bu topraklarda yaşayan 80 küsur milyon insan içinde şimdilik 356.000 çocuğa Yusuf adı verilmiştir. Her bin kişiden dördünün Yusuf adında olduğu bir ülkede bu adın bilindiğini söyleyebiliriz. Bu çok ciddi bir sayı, 4/1000 de oldukça iyi bir orandır.

Ancak Kur'an-ı Kerim'in on üç sayfa boyunca anlattığı bir peygamberin adı olan Yusuf'u (aleyhisselam) biz yalnızca 'güzel isim' olarak çocuklarımıza vermişsek bu bir anlam ifade etmez; Kur'an'ımızın on üç sayfasını dolduran bir olayın faili olarak Yusuf ismini vermişsek ne âlâ.

Kur'an-ı Kerim bize ders için gelmiş bir kitaptır. Bu dersi anlayabildiğimiz kadar hayatımızı başarılı geçirebilir, dersteki puanımızın düşüklüğü oranında da hayatımızı boşa geçirdiğimizden söz edebiliriz. Bizim okulumuz Kur'an okuludur, ahiret sınavımız bu kitaptan olacaktır. Hoca-hacı veya başka bir Müslüman; kişinin bu kitabı anladığı kadar ahiretteki durumunun iyiliğinden söz edilebilir. Yusuf ismi etrafındaki hadise bu kitapta, anlaşılması istenen 114 dersten biridir. Okulda 114 derse giriyoruz, bunlardan biri de Yusuf dersidir; anlayan, yerine getiren ve imtihan vakti gelince de cevapları başarılı veren kişi 1/114 oranında kurtulmuştur, Allah'ın izniyle. Geriye diğer surelerin dersleri ve imtihanları kalır.

Yusuf ismi Kur'an-ı Kerim'de bir sure adı olmaktan ziyade ders ve hayat kılavuzudur. Böyle anladığımız zaman imtihanımız da kolaylaşır. Ancak şu ikaz üzerine hemen elimize meal ve tefsir alarak 'Yusuf olayı' neymiş diye incelemeye teşebbüs edersek asıl gayeyi yine yakalamış olamayız. Mesele, ilim meselesi ve tefsirlerden, kalın kitaplardan hadiseyi öğrenmek değildir; iman meselesidir bu. Yusuf aleyhisselamın atıldığı kuyuyu sadece 'su kuyusu' olarak anlar, tefsirden bunu okur ve öğrenir, bununla yetinirsek kuyuda asıl kalan biz oluruz.

Hâlbuki kıssada geçen 'kuyu', bizim hayatımızdaki bütün çilelerin ortak adıdır. Yusuf aleyhisselam bir kuyuya atılmıştı, bizse yaşadığımız hayatta bin bir kuyudan çıkmak zorundayız. Yusuf henüz bâliğ olmadığı çocukluk günlerinde, ağabeyleri tarafından su kuyusuna atılıp boğulmaya çalışılmıştı; bizi ise İblis ve ona alet olanlar internet kuyusuna atıyor, çocuklarımızı berbat ve bozuk çevrelerin kuyusuyla tanıştırıyor. O mübarek peygamberin atıldığı kuyuda tehlike olarak su vardı; bizim kuyularımızda ise cinsellik, faiz, kötü arkadaş, yalan, zehirli gıdalar... her şey var. Bin bir kuyudan çıkıp gelebilenin kurtulacağı, çileli bir hayat yaşıyoruz.

Faize bulaşan, kumar oynayan, zinayla kirlenen kişilerin büyük nedamet ve çığılıkla ağlayacakları gibi Allah'ın kitabı Kur'an'ımızın Yusuf suresini veya sözgelimi Bakara suresini 'hikâye' anlatıyor kıvamında düşünen, böyle zannederek hareket edenler de günü gelince çok büyük pişmanlıkla ağlayacaklardır. Aslında anlamayacak bir şey olmamasına rağmen Yusuf'un kuyusunun bin bir kuyu çeşidiyle bizim evlerimizin içinde bulunduğunu anlamak istemeyenler günü gelince çok pişman olacaklardır. Bakara suresini "Yahudiler inek keseceklermiş de kesmemişler, vay ne hain milletmiş..." düzeyinde hikâye zannedip o 'inek'in her sabah yatak olarak hayatımızda durduğunu, daha büyük eve taşınmak planıyla bankaya adım atıldığı zaman kıssadaki 'inek'in bizdeki 'banka' oluverdiğini ve Bakara suresinin esasında bunu anlattığını bilmemek gaflettir. Çocuğumuzun haramlara bulaştığı ortamı gördüğümüz hâlde "çocuktur, oynasin..." diye düşünüp saldıığımızda da Kur'an'ı okuduğumuza yazık ederiz.

Kur'an-ı Kerim'deki İsrâ suresi, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in isra ve miraç mucizesini anlatır. Kitabımıza sure adı olarak girmiş bu hadiseyi biz alır da mucizeyi her seneki

yıldönümünde 'kutlama' ve kandilinde simit yeme merasimine dönüştürür, böylece işi anladığımızı düşünürsek bu, Mescid-i Aksa'nın 114 dersimizden biri olduğunu gözden kaçırdığımız manasına gelir.

Kıyamet gününe dek Kur'an'dan herhangi bir surenin kalkması ya da hükmünü kaybetmesi mümkün olmadığına göre yaşayan bütün müminler de Mescid-i Aksa'nın bir imtihan konusu olarak daima durduğunu göreceklerdir. Bir zaman Haçlılar, başka zaman Yahudiler, başka zaman ise farklı kelimeler etrafında bu imtihan hep hissedilecektir. Zira 113+1. ders olarak bu daima Kur'an'ımızda durmaktadır. Tıpkı mesela 114. ve son dersimiz olan, insanlar ve cinlerden Allah'a sığınmayı öğreten Nâs suresinin olduğu gibi. Cinler günümüzden üç asır önce insanlara zarar veriyorlardı, şimdi de veriyorlar. Kur'an'da hiçbir şey kıyamete dek fazlalık olarak yer almayacak ve her mümin, kitabımızın derslerini hayatın her noktasına müşahede edecektir.

Ve bunu anlamak için âlim olmak da gerekmiyor. Kur'an'ı bize hikâye olarak anlatan ile Kur'an'dan hayat dersi çıkaran bakışı ayırt etmediğimiz, ikisi arasında fark görmediğimiz içindir ki bocalıyoruz.

İmanımızda peygamberlerin bize yalnızca ibadet öğretmedikleri, yanında ahlak da öğretmekle ayrıca dünyanın nasıl döndüğüne dair yaşayış kaideleri gösterdiklerine iman ediyoruz. Başta Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem olmak üzere bütün peygamberler hayat dersi de veren birer öğretmendir. Böyle bilmediğimizde Yusuf aleyhisselam kıssasını Allah'ın, "Size çok güzel bir kıssa olarak anlatıyoruz" buyurması çerçevesinde anlamak mümkün olmayacaktır.

Tövbe edilmesi gereken bir hususun altını çizmeden de bırakmayalım: **Kur'an-ı Kerim'deki kıssaların çocuklara hikâye olarak anlatılan anlayış kıvamında tutulmaları, başımıza gelmiş büyük bir afettir.** Rabbimiz bu kıssaları âkil, bâliğ ve mükellef insanlara anlatmaktadır. Çocuk mükellef değildir ki Yusuf kıssasından ders çıkarılsın. Üzerimizdeki sorumluluğu çocuk hikâyesi düzeyine indirip dönüştürerek sadece vebalimizi artırmış oluruz. Bu dersler en fazla bizedir, çocuklara değil.

Başka bir hatırlatma da şudur ki tamamı tek seferde inmediğini bildiğimiz Kur'an-ı Kerim'in genellikle olaylar üzerine cevaben indirilmiş olmasından hareketle Yusuf suresinin indiği zamana dikkat edelim: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem amcası Ebu Talib ölecek siyasî destek arkasından çekilmiş, iç huzur kaynağı ve ekonomik destekçisi olan Hadice anamız vefat etmiş ve siyer ilminde 'hüzün yılı' denen günler yaşanmaktadır. Maddî anlamda ciddi hüznler yaşayan Resûlullah Efendimiz büyük moral kırıklığına yakalanmış ve teselli olarak miraç hadisesi yaşanmıştır. Yusuf suresi, en mahzun yıl olan bu zamandaki olayların akabinde inmiştir.

Rastlantı diyebilir miyiz? Diyemeyiz. Allah'ın yaptığı işte rastlantı olamaz. Rabbimiz mahzun olan ve olaylardan bunalan peygamberine, kendisinden önceki bir peygamberin hayatını anlatmış, bitirirken de bu kıssaları "açık bir ders olarak" anlattığını buyurmuştu.

Bugün de fakirlikten, işini bir türlü oturtamayan, ailesinde huzursuzluk olan, streslerden yılan, çocuklarından elem çeken, ebeveyniyle ahenkli yaşayamayan, dünyanın kendisine göre olmadığını ve ezildiğini düşünen, üniversite kazanamadığı için kendini ikinci sınıf insan zanneden, hâlâ niye evlenemediği düşüncesiyle yıpranan, hayatı al gülüm-ver gülüm kıvamında yaşayabileceğini sanıp gerçekte böyle bir şey olamayacağı hakikatiyle yüzleşmek zorunda kalan... bunalmış ve dünyanın sadece onu ezdiğini zanneden insanlar,

Bilesiniz ki Allah, Yakub ve Yusuf'a bile kuyusuz ve çilesiz bir hayat vermemiştir. Öyleyse bize niye versin?

Bizim başımızdaki kuyulardan biri de kendimizi ayrıcalıklı sanmak, sosyal güvenlik kurumlarına ve hastanelere güvenmektir. Devletin sağlık sigortası bize güvende olduğumuzu söylüyor. Hâlbuki Yusuf'un elinde bunların hiçbiri yoktu, Yakub aleyhisselamın sosyal güvencesi yoktu. Yakub aleyhisselamın gözleri ağlamaktan kör olmuştu ama tek kapı olarak bildiği Allah'a sığındı yine. Sonunda da aradığını buldu. Allah'tan başkasına sığınmayan Yusuf aleyhisselam da Allah'ın

sahiplenmesini yaşamıştı. Biz onların çilesini aynı oranda yaşasak bile Allah'a güvenircesine kurumlara ve dünyevî güçlere güvendiğimizdendir ki dünyanın olayları adeta pestilimizi çıkarmaktadır.

Dertlere karşı aşılınmak Yusuf aleyhisselamın kissasını anlamakla mümkündür. Böyle olduğunda biz, bizi çevreleyen olaylardan daha yüksek bir konuma çıkarız. Zira Yusuf'u kuyuda zayi etmeyen Allah benim Allah'ımdır. Otuz senenin ardından onu Yusuf'una kavuşturan Yakub'un Allah'ı benim Allah'ımdır. Böyle düşündüğümüz zaman beşer olarak bileğimizi güçlendirmiş olur, olayların erimemize sebebiyet vermesini engelleriz. Ve Yakub aleyhisselam gibi şunu deriz:

“Öyleyse ben de derdimi Allah'a şikâyet ederim.”

Yusuf aleyhisselam olayını hayatımızın temel yaşayış prensiplerinden biri olarak anlayıp oturtmadığımız sürece eş, çocuk, fatura, hastalık hatta hastalıktan da önce hastalık ihtimali sorunu bizi yiyip bitirebilir. Bütün dertlere karşı dönerek Rabbimizin, Yusuf ve Yakub'un Rabbi olduğunu söylediğimiz ama bunu sözde bırakmayıp hayatımıza geçirebildiğimiz gün, bizi ölümden önce hiçbir şeyin öldüremeyeceği bir sağlamlığa kavuşuruz, pısrık yaşamayız.

*

Yusuf aleyhisselam bir peygamberin oğlu, başka bir peygamberin torunu ve babası da başka bir peygamberin torunudur. Bir insanın soy olarak bu kadar şerefli olması ender rastlanacak iştir. Yani Yusuf aleyhisselam şu dünyada süzmenin de süzmesi saflıkla meydana gelmiş bir evde dünyaya gelmiş, çok talihli bir insandı. Eğitimse eğitim, terbiyeyse terbiye, bereketse bereket; ne aranırsa o evde olacak bir yerdi doğduğu mekân.

Fakat Yusuf aleyhisselam, insanın yaşayabileceği en ağır çileleri yaşayarak dünyadan ayrılmıştı. Onun yaşadığı olay, onun çapında bir şeydi ve aynıının bizim başımıza da gelmesi gerekmiyor. Ancak kuyu ve çile bizim hayatımızda da vardır; mahalle camisinde, iş yerinde, arkadaşlar arasında... bin bir çeşit kuyu hayatımızdadır.

Çünkü üzerinde yaşadığımız bu dünya, cennet değildir. Burası dünyadır; burada ateşe atılan İbrahim, kuyuya atılan Yusuf, hasret çeken Hacer, yere yatırılmış ve boğazlanacak olan İsmail vardır. Burası Mina ve çamaşırsız durduğumuz Arafat dünyasıdır. Bu dünya güneşin kavurduğu yerdir, o güneş altında kavrulmayana bir avuç buğday verilmez. Bu dünyanın meyveleri kurtludur. Bu dünya evladın bile anne-babasına hıyanet ettiği yerdir. Bu dünya eşlerin yıllar sonra bile bir teşekkürü birbirine çok gördükleri dünyadır.

Burası dünyadır, asla cennet değildir. Burayı güvendiği kurumlar, cebindeki para, yakışıklılık vb. farklılıklarından dolayı cennet zannedenler, dünyanın cehenneme benzeyen yüzünü gördüklerinde düştükleri tuzağı anlayacaklardır. Rabbimizden temennimiz odur ki burası, cennete gideceğimiz güzergâh üzerinde bir durak olsun.

*

Söz konusu imtihanda Yusuf aleyhisselamın yaşadıkları özet hâlinde şöyle anlatılabilir:

Yakub aleyhisselamın çocuklarından biri olan Yusuf aleyhisselam, on bir kardeşli bir ailede büyümüştü. Çocukluğunda bir rüya gören Yusuf; gökte on bir yıldız, güneş ve ayı önünde secde ederken müşahede etti ve babasına bu rüyayı anlattı. Yakub aleyhisselam ona bu rüyada incelikler gördüğünü ve kardeşlerine anlatmaması gerektiğini söyledi. On bir yıldız, on bir kardeşi gösteriyordu ve hepsi en küçük kardeşin önünde secde ediyorlardı. Yusuf aleyhisselamın kardeşleri için bunun bir haset sebebi olduğu açıktı.

Rüyasını onlara anlatmamasına rağmen kardeşleri Yusuf aleyhisselamın çok güzel olması ve en küçük oluşundan ötürü babalarının ilgisinin ona fazlalığından yakınlıkla bir gün şeytanın verdiği akla uyup babalarının adaletsiz davrandığını söyleyerek Yusuf'u öldürüp kurtulmayı düşündüler. Böylece

babaları da sevgisini onlara yönlendirecekti. Bir gün hep beraber pikniğe gideceklerini, Yusuf'un da gelmesini istediklerini söyleyerek Yakub aleyhisselamdan izin istediler. Peygamber aleyhisselam, çocuğun küçük olduğunu ve başına iş gelebileceğini söyleyerek uyardıysa da kardeşleri kalabalık oldukları, onu kurda kuşa yem etmeyeceklerini söyleyip ısrar ettiler. Yakub aleyhisselam da gitmesine müsaade etti.

Kardeşleri piknikte Yusuf'u bir kuyuya atıp ondan kurtulduklarını hesap ettiler. Öncesinde de gömleğini çıkarıp koyun kestiler, kanı gömleğe bulaştırdılar. Ağlayarak babalarına geldiler ve durumu, Yusuf'u kurdun yediği şeklinde anlattılar. Yakub aleyhisselam, "Bu ne enteresan kurtmuş, gömleği Yusuf'un üzerinden parçalamadan çıkarmış" diyerek söylenen yalanı anladığını gösterdi ve "Öyleyse ben de derdimi Allah'a şikâyet ederim" buyurdu.

Kuyunun güzergâhından geçmekte olan bir kervandakiler, verdikleri mola esnasında kuyuya kova saldılar ve kovaya tutunan küçük Yusuf yukarı çıkıverdi. Filistin'de gerçekleşen bu olaydan sonra onu yanlarına alıp Mısır'a gittiler ve saraya köle olarak sattılar. Bugünkü başbakanlık düzeyine denk gelen bir rütbedeki Aziz denen saraylının evinde köle olan Yusuf, aradan yıllar geçti ve büyüdü. Bu yakışıklı delikanlıya şeytan bir kuyu daha kazdı: Aziz'in karısı Züleyha, Yusuf ile ilgili yanlış şeyler düşündü ve ona yaklaşmak istedi. Yusuf o gün peygamber olmadığı hâlde peygamber bir babanın terbiyesini gördüğü için böyle bir şeye yanaşamayacağını söyleyerek kaçıma kalkıştı. Züleyha onu arkasından tuttu ve çaktı, gömleği yırtıldı.

Sarayda hemen duyulan bu hadise üzerine Aziz meseleye müdahil oldu. Yusuf hadiseyi olduğu gibi anlattı ama hakemliğe başvuruldu. Yusuf, kaçtığı esnada yakalanmaya çalışıldığının ispatı olarak gömleğinin arkadan yırtıldığını, kendisi yaklaşan ve karşısındaki kaçan olsaydı gömleğinin önden yırtılmış olacağını söyledi. Kadın hem böyle bir istekle Yusuf'a yaklaşmış hem de saldıranın Yusuf olduğu iftirasını atmıştı çünkü. Yusuf'un suçsuzluğu meydana çıktıysa da saraydaki haber şehre yayılınca dedikodudan kurtulmak için hapsedilmesine karar verildi.

Yusuf aleyhisselamın hapiste uzun kaldığı söylenir ancak belli bir süre bilinmemektedir; zaten burası çok da önemli değildir. Burada mühim olan, bir peygamberin çocuğu ve kendisi de müstakbelde peygamber olmasına rağmen kendisine kazılmış kuyularla muhatap olmak zorunda kalmasıdır. Biz de peygamberlerin bile kaçamadığı imtihan dünyasında böyle derslerden kendimize ibret çıkarmalıyız.

Ardından günün birinde kralın şarapçısı ve fırıncı başı bir suçtan ötürü hapse düştükten sonra rüya gördüler. Rüyalarında biri asılıyor, biri de görevine geri getiriliyordu. Yusuf aleyhisselam rüyalarını yorumladı ve birinin asılacağını, diğersinin görevine döneceğini söyledi. Aradan zaman geçince aynen böyle gerçekleşti.

Yusuf aleyhisselamın hapiste geçirdiği yılların ardından Mısır kralının gördüğü (yedi semiz ve yedi aç ineğin olduğu) bir rüya üzerine yorumcuların cevap verememesi sonucunda Yusuf aleyhisselama başvuruldu. Buna da hapisten saraya dönen o görevli aracı oldu. Yusuf, kralın onu çağırdığını duyunca gitmedi ve iftira atan kadınların özüyle geri gideceğini söyledi. Mecburen talebi kabul edildi, aklanmış olarak Yusuf geri döndü.

Kralın rüyasını, ülkede yedi yıl üst üste bolluk ve sonrasında yedi yıl boyunca kıtlık olacağı şeklinde yorumlayarak ilk yedi yılda buğday stoklanmasını tavsiye eden Yusuf'a kral tarafından ekonomiden sorumlu olduğu konum verildi. Yedi bolluk ve yedi kıtlık seneleri gerçekleşti.

Kıtlığın olduğu yıllarda Filistin'de de açlık çekiliyordu ama Mısır tedbirini aldığından orada rahatlık yaşanmaktaydı. Bu sebeple çevredeki ülkelerden gelenler gıda yardımı için başvurmaktaydı. Bu gelenler arasında da Yusuf aleyhisselamın kardeşleriydi. Kardeşlerini tanıyan Yusuf aleyhisselam, onlara tuzak kurmak isteyip en küçük kardeşleri Bünyamin'i de getirmelerini, aksi takdirde buğday alamayacaklarını söyledi. Kardeşler, Yakub aleyhisselamdan ısrarla isteyip Bünyamin'i yanlarına kattılar ve yeniden Mısır'a, Yusuf aleyhisselamın huzuruna geldiler.

Yusuf aleyhisselam, Bünyamin'i yanına zorla alarak onu henüz tanıyamamış kardeşlerine ebeveynlerini de alarak gelmelerini söyledi. On bir kardeş, baba ve anneyle birlikte gelerek Yusuf aleyhisselamın davetiyle sarayda huzuruna çıktılar. Kardeşler Yusuf aleyhisselamın önünde yere eğildiklerinde, çocukluğunda gördüğü rüyayı anlatan peygamber, bunun gerçekleşmesi için en az otuz yıl beklemiş oldu.

*

Allah Teâlâ, kuluna kuyu kazar ve zindan hazırlar; ama onu unutmaz. Kul yıllarca Rabbine olan umudunu yaşatmayı becerirse sonunda Allah'ın rahmeti ve lütfu onu bulur.

Bizim bu hadiseleri anlatan Kur'an kıssasından acilen çıkarmamız gereken ders şudur: Rabbimiz bize ve kıyamete dek gelecek müminlere şöyle demektedir: Çilen uzun da sürse direnmen ilk günkü gibi olmalıdır. Elli yıllık ömür için yazılmış imtihanın henüz beşinci yılındayken pes etmemelisin, sonunda kazanmak istiyorsan. Yusuf aleyhisselam, eline güç geçtikten sonra kardeşlerinden intikam hevesine girişmeyerek *"Bugün sizi kınamayacağım, gidin, Allah mağfiret etsin"* deyip üstelik dua da etmiş oldu hepsine. Demek ki eline güç geçtiğinde affeden olmak, Yusuf olmaktır. Yusuf böyle olunmaktadır.

Hayat budur, bütün zamanlarda budur ve böyle olacaktır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.